

Temat: **Ziemie zachodnie w propagandzie PRL – ziemie odzyskane czy pozyskane?**

Propozycja innych tematów:

- Sprawiedliwość dziejowa czy nagroda pocieszenia?
- Ziemie zachodnie – zdobyte czy odzyskane?

Zamierzone osiągnięcia:

Przygotowanie przed lekcją – uczeń:

- zna okoliczności ustalenia zachodniej granicy Polski po II wojnie światowej;
- wie, jak wyglądały stosunki ludnościowe we Wrocławiu i w regionie dolnośląskim w trakcie i po zakończeniu wojny;
- rozumie pojęcia: „Ziemie Odzyskane”, przesiedlenia, repatriacja;
- potrafi określić stan zniszczeń wojennych i przedstawić historię odbudowy Wrocławia i Dolnego Śląska;
- zna przybliżone dzieje regionu – przyczyny i kolejność zmian przynależności państwowej.

Cel ogólny:

- rozbudzanie zainteresowań historią swojej miejscowości;
- rozwijanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej;
- pobudzanie kreatywności;
- kształtowanie umiejętności:
 - pracy w zespole,
 - zbierania informacji z różnych źródeł,
 - selekcji, analizy i scalania informacji.

Cele operacyjne:

A. Uczeń zna:

- najważniejsze fakty z dziejów Śląska związane ze zmianą przynależności państwowej (bądź znaczących zmian ludnościowych) do zakończenia wojny,
- zmiany składu narodowościowego ludności Śląska po zakończeniu wojny, pojęcia: Światowy Kongres Intelktualistów w Obronie Pokoju, konferencje Wielkiej Trójki, Wystawa Ziem Odzyskanych.

B. Uczeń rozumie:

- znaczenie decyzji konferencji w Jałcie i Poczdamie dla określenia przynależności państwowej Śląska,
- problem „ziem odzyskanych czy pozyskanych”,
- cele, jakie stawiała władza komunistyczna w propagandzie dotyczącej ziem zachodnich.

C. Uczeń potrafi:

- wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego po II wojnie światowej,
- rzeczowo i logicznie argumentować swoją odpowiedź na pytanie zawarte w temacie lekcji,
- analizować i odnosić się do zdania innych dyskutantów.

• Cel wychowawczy:

- szukanie wartości ponadczasowych ważnych dla każdego człowieka, społeczeństw i narodów;
- kształtowanie przekonania, że ziemie zachodnie winny nie dzielić narody, lecz je łączyć w odpowiedzialności za dziedzictwo minionych i przyszłych pokoleń;
- kształtowanie potrzeby dociekania prawdy.

Środki dydaktyczne:

- materiały ikonograficzne (patrz płyta), rzutnik multimedialny

Metody nauczania:

rozmowa nauczająca, pokaz, wykład, praca w grupach, praca z tekstem, dyskusja

Formy organizacyjne:

praca w zespołach kilkusobowych, debata klasowa

Czas trwania zajęć:

Przygotowanie – ok. 2 tygodni wcześniej.

Lekcja 1 x 45 min.

Uwagi dodatkowe:

W celu przygotowania uczniów należy wcześniej przydzielić im poszczególne zadania, na przykład opracowanie historii regionu dolnośląskiego (na nim się należy skoncentrować) m.in. na przynależności państwowej w poszczególnych okresach: panowanie piastowskie, czeskie, austriackie, pruskie, niemieckie, ziemie zachodnie w propagandzie PRL (ziemie piastowskie, Światowy Kongres Intelktualistów, Wystawa Ziem Odzyskanych).

Konieczne jest również naświetlenie przyszłej lekcji pod kątem przygotowania potrzebnych informacji. Każda grupa powinna zdobyć wiedzę na temat ówczesnego języka, wyznawanej wiary, przybliżonej liczby narodowości polskiej oraz wydarzeń mających wpływ na przynależność państwową Śląska. Warto również poprosić młodzież o akcentowanie symboli związków z Polską (polskości) tych terenów – co ułatwi późniejszą dyskusję.

Dla uczniów młodszych – lekcję należy oprzeć na wiadomościach przygotowanych przez zespoły uczniowskie bądź na wykładzie nauczyciela. Podsumowaniem lekcji może być krótka dyskusja na temat kwestii pozyskania, bądź odzyskania ziem zachodnich.

W klasach starszych praca nad główną częścią lekcji winna spocząć na uczniach. Podsumowaniem zajęć na tym poziomie może być dyskusja nie tylko na temat pozyskania czy odzyskania ziem zachodnich, ale również na temat: dlaczego mocarstwa zadecydowały o przyznaniu Polsce tych ziem? Czego ekwiwalentem miały być ziemie zachodnie i dlaczego? W tym wypadku lekcję o podanej tematyce dobrze jest przeprowadzić po wcześniejszych lekcjach o tematyce Kresów.

Temat ten można zrealizować dwuczęściowo: na pierwszej lekcji – losy regionu, na kolejnej – właściwy temat – „Ziemie zachodnie w propagandzie PRL”.

Wybierając zapis tematu: „Sprawiedliwość dziejowa czy nagroda pocieszenia” oraz „Ziemie zachodnie – zdobyte czy odzyskane?” więcej czasu należy poświęcić na ogniwo podsumowujące i dyskusję przyczyn przyznania Polsce ziem zachodnich oraz skutków, jakie to wywołało.

→ Bank pomysłów:

W celu propagowania znajomości dziejów Śląska informacje o ważnych wydarzeniach historycznych dla regionu powinny znaleźć się na odpowiedniej tablicy ogólnoszkolnej.

Można corocznie organizować „Ligę regionalną” – prezentując historię miasta i regionu, ważne dla historii Dolnego Śląska wydarzenia, postacie, charakterystyczne budynki budowane w poszczególnych epokach oraz herb miejski i regionalny.

Niezwykle atrakcyjną może być wycieczka mająca na celu odnalezienie śladów innych kultur czy narodowości we Wrocławiu. Również może być to wycieczka śladami pomników Wrocławia przypominających o wydarzeniach z historii miasta – stworzenie atlasu planowanej wycieczki ukazującej dzieje miasta przez pryzmat pomników bądź zabytków architektury.

→ PROPONOWANY PRZEBIEG LEKCJI:

1. Czynności porządkowe, przypomnienie planu zajęć.
2. Wyjaśnienie tematu zajęć i ich celu, rozdanie kart pracy (np. linia chronologiczna z zaznaczonymi na niej etapami przynależności państwowej Śląska, na której uczniowie mieliby za zadanie podać daty graniczne przynależności Śląska do różnych władców. Na tej samej linii mogliby dopisać informacje na temat języka, jakim posługiwano się we Wrocławiu w poszczególnych epokach, dominującego wyznania, liczebności polskiej ludności, związku tych ziem z polskością, okoliczności zmiany przynależności).
3. Prezentacja wiadomości zdobytych przez zespoły uczniów (ewentualnie przez nauczyciela):
 - dzieje średniowiecza – etymologia nazwy miasta i regionu, Śląsk jako posag Dobrawy, wojny z Czechami i Niemcami, zjazd w Gnieźnie – utworzenie biskupstwa, rozbięcie dzielnicowe, monarchia Henryków Śląskich, najazd Mongołów, kolonizacja niemiecka, zbliżenie z Czechami, decyzje Kazimierza Wielkiego;
 - w państwie czeskim – obrońca polskości – bp Nankier, wojny husyckie, królowie z dynastii Jagiellonów na tronach czeskim i węgierskim, układ z Habsburgami, przejście pod panowanie austriackie;

- w państwie Habsburgów – nadanie herbu, plany oddania Śląska w opiekę królowi Polski – Władysławowi IV Wazie, do momentu zakończenia wojen śląskich, Fryderyk II i samozwańcze określenie „dzielny syn Piastów”;
- w państwie pruskim i niemieckim: Śląsk – „perła w koronie Prus”, ustanowienie Krzyża Żelaznego we Wrocławiu, do 1823 biskupstwo wrocławskie podporządkowane archidiecezji gnieźnieńskiej, potem bezpośrednio papieżowi, zjednoczenie Niemiec, walka z polskością, Rodło – Związek Polaków w Niemczech, utworzenie arcybiskupstwa, organizacja Olimp, zakończenie II wojny światowej;
- sytuacja prawna Śląska (ziem zachodnich) po zakończeniu wojny – przyłączenie ziem do Polski decyzją Wielkiej Trójki, wysiedlenia Niemców, problem autochtonów, plany wysiedlania przestępców z Polski centralnej, Układ Zgorzelecki z NRD z 1950 r., z NRF z 1970 r., Związek Wypędzonych i jego roszczenia, ratyfikacja układu granicznego pomiędzy Polską a Niemcami – 16.12.1991;
- ziemie zachodnie w propagandzie PRL – rodzaje działań propagandowych, piosenki – m.in. „Szlak na zachód osadnicy/ szlakiem Wielkiej Niedźwiedzicy/ Karabiny i rusznice/ zawiesili w cieniu brzoź” – Dana Lerska, Wystawa Ziem Odzyskanych, Światowy Kongres Intelktualistów w Obronie Pokoju, Polski Związek Zachodni – Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich, uzasadnienie stacjonowania Armii Czerwonej, pojęcie: „Ziemie Odzyskane” – wyzyskane (do wykorzystania materiał ikonograficzny – patrz płyta)

4. Podsumowanie:

- przynależność państwowa Śląska w ciągu wieków,
- obraz propagandowy przynależności Śląska i ziem zachodnich,
- cel działań propagandowych.

5. Dyskusja.

PROPONOWANY PRZEBIEG LEKCJI: KLASY MŁODSZE:

- Ziemie „odzyskane” czy „pozyskane” (zdobyte)?
- argumenty za określeniem ziem „odzyskanych” bądź za określeniem ziem „pozyskanych”;
- Hasło „Wrocław zawsze piastowski” – prawdziwe czy to tylko wytwór propagandowy?
- Herb miasta przedstawieniem skomplikowanych dziejów Wrocławia czy historycznej różnorodności miasta?

PROPONOWANY PRZEBIEG LEKCJI: KLASY STARSZE:

- Czy ziemie zachodnie zostały odzyskane czy pozyskane (zdobyte)?
- wypunktowanie argumentów za określeniem „ziem odzyskanych” (aktu sprawiedliwości dziejowej) oraz za określeniem ziem pozyskanych (nagrody pocieszenia);
- Jakie były przyczyny przyznania Polsce ziem zachodnich i północnych (zwrot czy zdobycie)?
- Dlaczego propaganda komunistyczna przedstawiała wizję powrotu na stare piastowskie ziemie? (do wykorzystania materiał ikonograficzny – patrz płyta);
- Jakie są regulacje prawne posiadania ziemi i nieruchomości na tych terenach – czy jest się czego obawiać?

- Jak należy ocenić decyzje mocarstw o przyznaniu Polsce ziem zachodnich?
 - Jakie były przyczyny, że ludzie tak chętni wierzyli propagandzie o sprawiedliwości dziejowej?
6. Ocena pracy uczniów.

Przydatne pozycje i strony:

- » *Boras Zygmunt, Księżęta Piastowscy Śląska, Katowice 1978.*
 - » *Czapliński Marek i in., Historia Śląska, Wrocław 2002.*
 - » *Dolny Śląsk. Monografia historyczna, red. Wojciech Wrzesiński, Wrocław 2006.*
 - » *Galas Alicja, Dzieje Śląska w datach, Wrocław 2001.*
 - » *Thum Gregor, Obce miasto Wrocław 1945 i potem, przeł. Małgorzata Słabicka, Wrocław 2006.*
 - » *Ziemie odzyskane 1945-2005. Ziemie zachodnie i północne. 60 lat w granicach państwa polskiego, pod red. Andrzeja Saksona, Warszawa 2006.*
- W www.puls.ctinet.pl/index.php?bmF2PTImZGJpX3Jvaz0yMDA3JmRiaV9taWVzaWFjPTQmZGJpX2lkPTM3Mw
Małgorzata Stolarska; POLIS – My, ludzie z Ziem Wyzyskanych, „PULS”, kwiecień 2007
 - W www.puls.ctinet.pl/index.php?bmF2PTImZGJpX3Jvaz0yMDA3JmRiaV9taWVzaWFjPTUmZGJpX2lkPTM5NA
Tomasz Nesterowicz; POLIS – Kolonizatorzy i kolonizowani, PULS, maj 2007
 - W www.pl.zoneeuropa.tv/PRL/2089/20895309.html?chid=1725cb02fca0d94c64b0288ac5ba0161
Stach Szablowski, Jak zdobywano [dziki] zachód
 - W www.sulechowskie.info/viewtopic.php?p=37790&sid=f4c1fa86b740c16e272761e2b38d4874
Forum mieszkańców Sulechowa – dyskusja na temat zdobycia czy też wyzwolenia: miasta przez Armię Czerwoną
 - W www.forum.gazeta.pl/forum/72,2.html?f=639&w=77896986
Polska zniszczyła Ziemie Odzyskane tak jak małpa – wypowiedź na forum GW